

Manual

Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik

Tips, förslag och metoder.

**Konstnärernas
Riksorganisation.**

Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik

(version 2)

”Vitaliteten i den konstnärliga kreativiteten är nödvändig för utvecklingen av levande kulturer och för att demokratiska samhällen ska kunna fungera.”

Ur ”Rätten till konstnärlig frihet och kreativitet” - rapport från den särskilda rapportören för kulturella rättigheter Farida Shaheed (2013)

Innehåll

OMRÅDE 1: POLICY, STRATEGIER OCH RIKTLINJER	7
CHECKLISTAN: FRÅGOR FÖR KOMMUNEN ATT SE ÖVER	8
OMRÅDE 2: UTSTÄLLNINGAR OCH VILLKOR FÖR KONSTNÄRER	10
CHECKLISTAN: FRÅGOR FÖR KOMMUNEN ATT SE ÖVER.....	12
<i>Nio steg till skäligena utställningsvillkor för konstnärerna.....</i>	<i>13</i>
OMRÅDE 3: KONSTNÄRLIGT GESTALTADE LIVSMILJÖER OCH ENPROCENREGELN.....	15
CHECKLISTAN: FRÅGOR FÖR KOMMUNEN ATT SE ÖVER.....	17
<i>Fjorton steg för arbetet med den offentliga konsten.....</i>	<i>17</i>
OMRÅDE 4: KURSER, FOLKBILDNING OCH UTBILDNING	22
CHECKLISTAN: FRÅGOR FÖR KOMMUNEN ATT SE ÖVER	23
OMRÅDE 5: GODA KONSTNÄRLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	24
CHECKLISTAN: FRÅGOR FÖR KOMMUNEN ATT SE ÖVER.....	25
.....	28
OMRÅDE 6: FINANSIERING OCH BUDGETERING	29
CHECKLISTAN: FRÅGOR FÖR KOMMUNEN ATT SE ÖVER.....	29

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Bakgrund

Det är i sin hemkommun som barn, ungdomar och vuxna oftast möter konst. Det kan vara en konstnärlig gestaltning på en skolgård, ett torg, ett äldreboende eller på en utställning inrymd i biblioteket, visad på ett galleri eller i en konsthall. Det lekfulla skapandet börjar förhoppningsvis redan i förskoleåldern och fortsätter upp genom skolåldern. Konst uppmanar människor att tänka och vrida på perspektiven. Den vill inte övertala, den vill uppmana. Konst är delaktighet. Blir till först när den möter betraktarens öga och erfarenheter. Att själv skapa och kunna ta del av kvalitativ konst är en grundlagsfäst rättighet. Regeringsformens § 2 slår fast att den enskildes kulturella välfärd ska vara ett av tre grundläggande mål för den offentliga verksamheten.

Det är i hög utsträckning kommunala politiker och tjänstemän som skapar förutsättningar för ett kulturliv som kan erbjuda invånarna professionell konst och kultur. Det är politikernas ansvar att se till att tillgängligheten är så god att ett aktivt deltagande och utövande blir möjligt för alla. En grundläggande förutsättning är att de som skapar bild- och formkonsten, konstnärerna, får skäligt betalt för sitt arbete så att de har möjlighet att vara verksamma och utveckla sitt konstnärskap.

Syftet med denna handledning är att sammanställa tips, checklistor och goda exempel från olika kommuner för att underlätta utvecklandet av en stark kommunal konstscen. Den är ett resultat av [Årets konstkommuner 2017](#)¹, en granskning som bygger på en rikstäckande enkät som sju av tio kommuner besvarade under våren 2017.

Du som läser det här dokumentet är förmodligen en av dem som har möjlighet att skapa goda förutsättningar för konsten i kommunen. Konstnärernas Riksorganisation vill stötta dig med redskap som kan underlätta ditt engagemang. Är du verksam i en mindre kommun saknas sannolikt resurser att genomföra alla förslag som finns här, men förhoppningsvis får du några uppslag som är möjliga att förverkliga. Kanske är det något eller ett par av de sex områdena i detta dokument som din kommun vill utveckla. Tänk gärna på att regionen har kunniga konstkonsulenter, resurser och samverkansansvar. Varmt tack till de kulturansvariga och konstkonsulenter som har bidragit med viktiga synpunkter på detta dokument, som kommer att fortsätta uppdateras efter hand. Har du förslag på vad som borde utvecklas eller skrivas om, hör gärna av dig till Pontus Björkman, pontus@kro.se.

Lycka till i ditt arbete!

Pontus Björkman och Eva Månsson
för Konstnärernas Riksorganisation

¹ www.kro.se/konstkommuner2017

Den kommunala konstscenen och vikten av en genomtänkt konstpolitik

”Att fråga om konst är viktigt, är som att fråga om hjärtat är viktigt för levande varelser.”
Marianne Lindberg de Geer, konstnär

Svensk nittonhundratals historia genomsyras av en tilltro till att konsten är en viktig del av samhällsbygget och som sådan ska den vara tillgänglig för alla. Det är en övertygelse som uttrycks i de nationella kulturpolitiska målen ”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling”. För att uppnå dessa mål - som också är vägledande för kommuner och landsting/regioner - ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.²

Den kommunala konstscenen - bestående av bild- och formkonstnärer, konstnärsdrivna initiativ, konstnärliga gestaltningar i våra offentliga rum, ateljéföreningar, kollektivverkstäder, institutioner, konsthallar, konstmuseer, gallerier, konstföreningar, bibliotek med utställningsrum - kan ses som en del i ett större kulturellt ekosystem som omfattar den regionala, nationella och internationella konstscenen. I Mikael Löfgrens rapport [Inga undantag](#), beskrivs samtidskonsthallar som ”glokala noder: kontaktytor mellan det lokala och det globala”³. Genom sin förmåga att bilda nätverk initierar och upprätthåller konstscenen samverkan mellan andra fält såsom utbildning, stadsutveckling och forskning.

Ett spännande exempel är Open Art i Örebro, där konsthallen växer ut genom fönstren och gifter ihop sig med den offentliga konsten och gör hela staden till en omvälvande konstutställning med helt nya dimensioner. År 2015 engagerade Open Art en stor del av stadens invånare och lockade besökare långt utanför landets gränser. 72 konstnärer från 19 länder i Asien, Europa, Sydamerika och USA deltog och 130 konstverk installerades på mer än 70 platser runt om i centrala Örebro⁴. Konstscenen blir här ett engagemang för hela staden som år för år växer och skapar förgreningar till människor och platser runt om i världen. Inte minst genom Open Art kids där barn och unga ges möjlighet att möta konsten och skapa egna verk. Det här kan ske i det stora formatet som i Örebro eller som internationella konstbiennalen i Göteborg och skulpturbiennalen i Borås. Men det sker

2 www.kulturradet.se/sv/Om-kulturradet/kulturpolitiska_mal/

3 Mikael Löfgren för nätverket Klister, [Inga undantag](#), sid 30, http://www.tenstakonsthall.se/uploads/130-Inga_undantag_.pdf

4 <http://openart.se/2015/sv/om/historik/>

ofta i det mindre formatet där ett konstprojekt blir som ringar på vattnet och skapar oväntade erfarenheter och möten i kommunen. Även om konsten inte vill eller ska belastas med att vara nyttig eller instrumentell så leder en fri konstscen, kanske för att den berikar det mänskliga och det mångbottnade i oss, till att en kommun blir intressant att bo, arbeta och verka i, liksom att besöka.

När det kommer till kommunernas ekonomi talas det ofta om kulturen som en kostnad när den i själva verket är en investering som skapar stora värden. En studie från Göteborgs universitet visar hur Nordiska Akvarellmuseet på Tjörn⁵ genererar ett samhällsekonomiskt värde som är 20 gånger större än de offentliga bidrag museet får. Trots dessa samhälleliga värden som skapas avsätter få av landets kommunala konsthallar arvoden för den tid konstnärer lägger ned på en utställning, visar både Myndigheten för Kulturanalys i Museer 2013⁶ och Konstnärernas Riksorganisation i [MU-barometern](#) 2015⁷. Det är samhälls- o-ekonomiskt att inte låta redan gjorda investeringar i exempelvis konsthallar få tillräckligt med resurser för att kunna upprätthålla en angelägen och professionell konstscen.

I ett land vars medborgare kommer från vitt skilda kulturer och har vitt skilda livsvillkor, förutsätter en mångfald inom konstscenen att konstnärer med olika bakgrunder har tid och råd att utveckla sitt konstnärskap. Det förutsätter i sin tur att det är möjligt att till stor del försörja sig på sitt konstnärliga arbete.

Konstnärsnämndens inkomstrappport från 2016 visar att medianinkomsten för bild- och formkonstnärer ligger på 13 000 kr i månaden före skatt⁸. Det kan jämföras med medianvärdet för hela konstnärgruppen på 18 200 kr eller 24 200 kr för hela befolkningen. Bild- och formkonstnärers medianinkomster halkar efter över tid och ligger nu på något mer än hälften (54 %) av resterande befolkningens, detta trots att många konstnärer har långa akademiska utbildningar. En kommun som vill ha en stark konstscen bör också se över hur den kan underlätta för konstnärerna att bo och verka i kommunen.

5 Forskarna John Ambrecht och Tommy D Andersson;
http://www.vestregionen.no/resources/ikon/Samhallsekonomin_kring_NA-6.pdf-2

6 www.kro.se/node/80

7 <http://kro.se/mu-barometer>

8 Konstnärsnämnden, [Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor](#), sid 11. Uppgiften gäller både inkomster av konstnärlig och icke-konstnärlig verksamhet samt ev. ersättningar från socialförsäkringarna för bild- och formkonstnärer, 20-66 år.

Område 1: Policy, strategier och riktlinjer

*”Kulturen får oss att se det vackra, det fula, de andra och oss själva. Kulturen hjälper oss att förstå vår samtid och ger oss möjligheten att leva innehållsrika liv. Visst, kultur kan vara ett medel för tillväxt, men reduceras kulturen till ett sådant riskerar vi att ur synfältet tappa kulturens kraft, magi och själ. /.../ Ekonomi är ett medel och kultur ett mål.”*⁹

Lars Strannegård, rektor för Handelshögskolan i Stockholm
och ledamot i Kulturrådets styrelse

”Konsten har ingen uppgift – det är konstens stora uppgift.”
Mats Caldeborg, konstnär

Ett levande och oberoende kulturliv utgör ett centralt nav i det demokratiska samhället genom att tillföra konstnärliga uttryck som förmår pröva och ompröva invanda föreställningar och ge nya infallsvinklar och perspektiv på tillvaron. Alla människor - oavsett kön, klass, identitet, etnisk tillhörighet, religion/trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning eller ålder - har rätt att ta del av konst och delta i kulturlivet. Fördomar, normer, socioekonomiska och regionala skillnader står i dag ofta i vägen. För att leva upp till de kulturpolitiska målen över hela landet bör kommuner arbeta aktivt med representativitet, jämställdhet, jämlikhet och med att tillgängliggöra konst och kultur.

Konstnärlig frihet, oberoende av både marknadens villkor och politiska viljetryningar, krävs för att konst ska kunna vara ”en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund”, som det uttrycks i de nationella kulturpolitiska målen.¹⁰ Därför är principen om ”en armlängds avstånd” viktig, det vill säga att svensk kulturpolitik ska följa maktodelningsprincipen om att politiker beslutar om ramarna och storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet.¹¹ Ursprunget till principen är att den politiska sfären inte ska kunna använda kulturen i propagandasyfte.

I den partienkät som KRO, KIF och åtta andra bild- och formorganisationer gjorde inför valet 2014 svarade alla riksdagspartierna ”ja” på enkätfrågan om kulturen har ett egenvärde som gör att offentliga kulturanslag inte behöver motiveras med andra politiska syften. Partierna är alltså överens om att kulturen i sig är målet. På den direkta frågan om ”svensk kulturpolitik ska följa maktodelningsprincipen om att politiker beslutar om storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet” svarar alla riksdagspartier utom SD affirmativt.

Ska kulturen ges utrymme i och genomsyra samhället måste den tänkas in redan i de samhällliga planeringsprocesserna. För en långsiktig och i olika avseenden hållbar konstverksamhet behöver förvaltningarna få stöd och vägledning av politiskt tagna

⁹ <http://www.kulturradet.se/sv/nyhetsarkiv/Kronikor/Mars-2014/>

¹⁰ www.kulturradet.se/sv/Om-kulturradet/kulturpolitiska_mal/

¹¹ Läs mer om bakgrunden till principen och de politiska partiernas stöd för den här:
<http://www.kro.se/node/79>

styrdokument som slår fast kommunens vision, mål och strategier i frågor som rör kulturen och stadsplaneringen.

Så här skriver Statens Konstråd i sin Rapport om den offentliga konstens roll för boendemiljöer (2017)¹²:

”I takt med att den offentliga konsten har utvecklats har konstnärer också klivit in i stadsutvecklingsprocesser. Konsten har blivit en del av den fysiska planeringen. Konstnärlig kompetens anlitas inte bara i utförandefasen, utan också i planfaserna och på sätt garanteras långsiktiga konstnärliga värden. När konstnärer involveras i stadsutvecklingsprocesser bidrar det ofta till att skapa ett helhetsperspektiv. Det kan handla om att skapa verklig dialog för att komma fram till var ett bostadsområde bör förtätas, om att påverka utformningen av en hel bro, eller som i Kiruna om att omvandla materialet från rivna bostadshus till minneslandskap för de som där levde sina liv.”

Checklistan: frågor för kommunen att se över

- Förs någon regelbunden dialog med konstnärer för att diskutera möjligheter och utmaningar i kommunen?
- Har det gjorts någon kartläggning över den konstnärliga verksamheten i kommunen?
- Har kommunen någon policy eller strategi för att skapa en samhällsutveckling och planering som genomsyras av kultur?
- Har kommunen en handlingsplan för kommunens konstpolitik?
- Tillämpar kommunen en mångfalds- och jämställdhetsplan inom konst- och kulturområdet?
- Har kommunen någon policy eller strategi för att garantera konstens egenvärde och frihet (exempelvis principen om en armlängds avstånd?)
- Deltar personer med konstnärlig expertis/kompetens i samtliga beslut som rör konsten?
- Har kommunen en kulturnämnd?
- Förs det samtal om konsten och dess möjligheter över nämnd- och förvaltningsgränserna?

Kulturens plats i stadsutvecklingen

I Stockholm har man tagit lärdom av att nya bostadsområden som saknar lokaler för konst och kultur blivit sterila. När ett stort avvecklat industriområde, Slakthusområdet, skulle planeras för bostäder gjordes därför först en **kulturlivsundersökning**, vilket är en etnologisk undersökning med djupintervjuer av lokala ”informer” – det vill säga i det här fallet de nattklubsentreprenörer, konstnärer, arkitekter, scenografer, regissörer,

¹² www.statenskonstrad.se/app/uploads/2017/05/rapport-den-offentliga-konstens-roll-for-boendemiljoer.pdf

bibliotekschefer och musikproducenter som är verksamma i eller omkring Slakthusområdet. Det är unikt att kulturens representant, Kulturförvaltningen, som stod bakom undersökningen är med från början då ett bostadsområde planeras. Genom att staden äger fabriksfastigheterna i området har den inflytande över hyresnivåerna och kan se till att det kommer finnas lokaler med tillräckligt låga hyror för att kulturverksamheter ska kunna finnas kvar och utvecklas då den nya stadsdelen byggs.¹³

På senare tid har **den tredelade modellen av hållbarhet** (ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet) börjat kompletteras med den kulturella dimensionen. En **inkluderande stadsutveckling** kräver en integration av ekonomiskt, socialt, politiskt och kulturellt jämlikhetstänkande. En metod som använts sedan 2007 i ett antal svenska kommuner är **cultural planning**¹⁴ – ett verktyg som för in kulturella perspektiv i samhällsplaneringen.¹⁵ Frågan allt fler kommuner ställer sig är hur man gör för att få in konstnärlig kompetens och kulturen tidigt i stadsutvecklingsprocesserna? [Här](#) exempelvis i Nacka.¹⁶

Processen med att ta fram styrdokument

Hur strategi- och planeringsdokument tas fram och förankras har stor betydelse.

Kommunförbundet Fyrbodalen är ett intressant exempel på hur man gick tillväga för styrdokumentet med den underfundiga titeln [Offentlig miljö som konstform](#):

”Processen som ledde fram till skapandet av styrdokumentet inleddes då man i projektets början startade förvaltningsöverskridande projektgrupper i varje kommun. Arbetet påbörjades med att gruppens medlemmar valde en plats i sin kommun som man ansåg hade goda kvaliteter. Platsen blev fokus för den inledande dialogen och kommande projektarbete. Att komma ut, titta på de offentliga rummen och tillsammans prata om gestaltungsfrågorna på plats, i verkligheten, var något helt nytt. Det blev ett genombrott i kommunikationen och ett sätt att överbrygga skillnaderna mellan de olika förvaltningarnas särskiljande retorik. Situationen möjliggjorde att ett gemensamt språk kring platserna och gestaltungsfrågorna kunde skapas, en förutsättning för fortsatt samverkan.”¹⁷

Exempel på styrdokument, kartläggningar och metoder

[Boverket samlar här material om Cultural planning](#)

I [Konsten att gestalta offentliga miljöer](#), en gemensam publikation av Statens konstråd; Boverket; Riksantikvarieämbetet och Arkitektur- och Designcentrum, finns bland annat

13 www.dn.se/kultur-noje/kulturen-tar-plats-i-nya-slakthusomradet/

14 <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/metoder-och-kanaler/cultural-planning-och-konst-som-redskap/>

15 <http://www.lansstyrelsen.se/Sodermanland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/planeringsunderlag/Pages/kulturmiljo-i-planeringen---metoder.aspx>

16

http://infobank.nacka.se/handlingar/miljo_och_stadsbyggnadsnamnden/2015/20151104/19_a_Inbjudan_Hallbart_kulturliv_i_framtida_stad.pdf

17 Konstnärnsnämnden, [Ingen regel utan undantag](#) (2013), sid 79

kapitlen ”Offentliga miljöer i ständig omvandling” och ”Att synas och ta plats – om medborgarinflytande i förändringsprocesser”.

[SVT-reportage: Konstnärer hjälper Varberg bygga ny stadsdel](#)

[Dokumentation av PARK LEK, ett flerårigt konstprojekt av bildkonstnären Kerstin Bergendal, som ledde fram till en ny stadsplan i Hallonbergen](#)

[Västerås kartläggning över stadens konstscen](#)

[Handlingsplan över bild- och form i Örebro län 2017-2019](#)

[Kulturpolitisk strategi för Tjörns kommun 2014–2025](#)

[Regional kulturplan för Skåne](#)

Stockholms stad sammanställer varje år en [Kulturrapport](#) med statistik och aktuell information om stadens kulturliv.

Område 2: Utställningar och villkor för konstnärer

”Alla de människor som dagligen söker sig till olika konst- och kulturupplevelser gör det därför att konsten på ett unikt sätt förbereder oss för att möta tillvarons komplexitet, hjälper oss att bredda och fördjupa våra erfarenheter och insikter, visar hur tradition leder mot förnyelse och omprövning, skapar såväl hopp som förundran, oro som framtidstro och, inte minst, ger starka känslomässiga upplevelser”¹⁸

Niklas Rådström, författare

En vital kommunal konstscen kräver att det finns goda förutsättningar för att skapa, visa och uppleva konst. En konsthall kan vara en samlade plats där människor i olika åldrar och med skilda erfarenheter möter den konstnärliga professionen och gemensamt undersöker sin samtid. Den kan ge rum för reflektion kring vad det innebär att vara människa i ett pågående nu, länkat till det förflutna och till framtiden. Konstscenen kan föra samman människor och inspirera till samtal och diskussioner, och är ofta ett nav för skolelevers möte med konstnärliga uttryck. Och om berättelser med rötter i olika kulturer görs synliga på våra konstinstitutioner och i den offentliga konsten, blir konstupplevelsen en möjlighet att känna sig representerad och delaktig i Sverige som samhälle. Det ökar också kännedomen och intresset för den mångfald som omger oss.

Konstscenen skapar ofta kontakter långt utanför kommunens gränser. Exempelvis har Museum Anna Nordlander och Luleå konsthall båda utvecklat goda kontakter med samverkanspartners i Barentsregionen och norra Norge, Finland och Ryssland. Genom

¹⁸ [Niklas Rådström, DN](#), 2009-04-28

arrangerandet av Göteborgs internationella konstbiennial står Röda Sten Konsthall sedan 2006 med ena benet förankrat i det globala konstlivet.

I många mindre kommuner som saknar konsthall är det ofta de lokala konstföreningarna som arrangerar utställningar och det är då viktigt att de har tillgång till en adekvat offentlig lokal alternativt får stöd att hyra utställningslokal. Föreningarna driver på dessa orter den verksamhet som det offentliga delvis har ansvar för, så det är även rimligt att de får det kommunala stöd som behövs.

Historiskt finns en bild av konsten som svårtillgänglig och elitistisk, men offentlig statistik visar att nästan hälften av den vuxna befolkningen årligen går på minst en konstutställning och att andelen ökar¹⁹. Varje år görs det runt sju miljoner besök på konstmuseer, konsthallar och gallerier. Räknas även museer med konst i samlingarna med, blir besöken tretton miljoner per år. Siffrorna kan jämföras med Svenska Hockeyligan som lockade ca 2 miljoner besökare 2014/15 och Allsvenskan i fotboll som drog 2,2 miljoner åskådare år 2016.²⁰

Trots konstens betydelse för samhället och det stora intresset för konstutställningar får fortfarande de som producerar innehållet till de flesta av landets konstutställningar, sällan betalt för sitt arbete. Av utställningsarrangörernas verksamhetskostnader går i genomsnitt bara en knapp procent till de medverkande konstnärerna. Långsiktigt är det svårt att upprätthålla en dynamisk konstscen om konstnärerna tvingas finansiera en väsentlig del av konstinstitutionernas offentliga uppdrag, den att vara en scen där invånare och besökare kan möta konsten.

Ett viktigt steg för att förbättra villkoren för professionella konstnärer togs 2008 när staten tecknade ett avtal med Konstnärernas riksorganisation, Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Svenska Fotografers förbund och Svenska Tecknare. Det så kallade **MU-avtalet**, som står för **medverkans- och utställningsersättning**, är ett ramavtal för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar. Avtalet gäller för statliga institutioner men principerna är vägledande för samtliga utställningsarrangörer som mottar offentligt stöd och ambitionen är att alla utställningsarrangörer ska ge konstnärer skälig ersättning, vilket ska inkludera ersättning för nedlagd arbetstid. Den del av avtalet som är utställningsersättningen är en upphovsrättslig ersättning till utställande konstnär för att dennes verk visas för publik. I MU-avtalet regleras utställningsersättningen med fasta tariffer utifrån arrangörens storlek och hur länge utställningen pågår. Medverkansdelen, som rör konstnärens omkostnader och arbetstid, beslutas däremot i en förhandling. Konstnärens svaga förhandlingsposition och arrangörens begränsade budget leder alltför ofta till att konstnären inte får betalt för sin arbetstid. Därför behöver kommunen tydliga riktlinjer om att kommunens utställningsarrangörer ska tillämpa MU-avtalet i sin helhet, det vill säga även medverkansersättningen och då inklusive nedlagd arbetstid. I Konstnärernas

19 Kulturanalys, [Kulturvanor](#) (2016), tabell 1, sid 14

20 Konstnärernas Riksorganisation, [Bild- och formkonsten i siffror 2016](#) (2017), sid 4

Riksorganisations undersökning [MU-barometern 2015](#) kan man se i vilken utsträckning museer och konsthallar runt om i landet, det vill säga i olika kommuner, tillämpar avtalet. Siffrorna visar att förbättringspotentialen på många håll är stor.

I samband med MU-barometern 2015 lät Konstnärernas Riksorganisation två konstnärer räkna på sina verkliga kostnader, inklusive arbetstid. Den ena konstnären ställde ut på en kommunal konsthall med högt anseende. Konstnären fick 8000 kr i utställningsersättning och 311 kr för omkostnader (hennes verkliga omkostnader var 15 000 kr). Därutöver fick hon 3000 kr för sin arbetstid på 235 timmar. Räknar man på Konstnärernas Riksorganisations arvodesrekommendation på 750 kr per timme, innebär det att konstnärens kulturbidrag till konsthallen, besökarna och kommunen blev 180 000 kr. Konstnären fick sedan sälja ett verk för 24 000 kr till kommunen.

Förutom att det är rimligt att konstnärer får betalt för sitt arbete på samma vis som andra yrkesgrupper som arbetar inom offentlig verksamhet, har MU-avtalet visat sig bidra till en mer jämställd konstscen, något som arbetsgivare enligt Jämställdhetslagens § 3 ska arbeta målinriktat med²¹. MU-barometern visar att ersättningsgapet mellan kvinnliga och manliga konstnärer minskar betydligt när MU-avtalet används i jämförelse med arrangörer som inte tillämpar MU-avtalet, även om utmaningarna är fortsatt stora.²²

Checklistan: Frågor för kommunen att se över

- Driver kommunen en egen konsthall?
- Underlättar kommunen för konstnärsdrivna och privata utställningsarrangörer²³ eller konstföreningar att vara verksamma inom kommunen, till exempel genom bidrag till lokalhyror alternativt via subventionerade hyror och genom verksamhetsbidrag?
- Har kommunen fattat beslut om att tillämpa MU-avtalet och använder sig av [MU-avtalsmallen](#) vid utställningar i egen regi?
- Betalar kommunen även konstnärerna för deras arbetstid och omkostnader, det vill säga medverkansersättningen inom MU-avtalet?
- När kommunen ger bidrag till andra arrangörer ställs då krav på att MU-avtalet ska tillämpas och då inklusive nedlagd arbetstid?
- Finns en särskild MU-avtalspott dit arrangörer inom kommunens gränser kan söka för att erbjuda konstnärer avtalsenliga villkor?
- Använder sig kommunen av [Konstnärernas Riksorganisations arvodesrekommendationer](#)²⁴ för konstnärers arbetstid?
- Erbjuder kommunen konstnärer, konstansvariga, politiker och tjänstemän fortbildning i MU-avtalet?

21 [Jämställdhetslagen](#), § 3

22 Konstnärernas Riksorganisation, [Bild - och formkonsten i siffror 2016](#) (2017), sid 6

23 [Galleri System](#) i Luleå och [Art Lab Gnesta](#) är två av många exempel.

24 <http://kro.se/mu-och-avtal#arvoden>

Nio steg till skäligena utställningsvillkor för konstnärerna

1. Fatta ett beslut i kommunen om att MU-avtalet ska tillämpas och konstnärers arbetstid ersättas vid utställningar i egen regi liksom av utställningsarrangörer som kommunen medfinansierar.
2. Anta ett mål om att MU-avtalet ska tillämpas av samtliga utställningsarrangörer inom kommunens gränser med särskild fokus på att ersätta konstnärerna för nedlagd arbetstid.
3. Ett led i implementeringen av MU-avtalet är en tydlig budgetering för utställningar i kulturbudgeten med en särskild post för MU-avtalet. På Konstnärernas Riksorganisations hemsida finns en [sammanställning av 17 skäl](#) för kommuner att tillämpa MU-avtalet.
4. Inrätta en MU-avtalspott, från vilken utställningsarrangörer som är verksamma inom kommunens gränser kan söka medfinansiering för att ge professionella konstnärer MU-avtalsenliga ersättningar, inklusive ersättning för arbetstid.
5. Ställ krav på kommunens olika utställningsarrangörer, även de som får kommunala bidrag, att de budgeterar för och följer upp tillämpningen av MU-avtalet. För ökad transparens och tydlighet bör budgetering och uppföljning ske i tre poster: utställningsersättning, konstnärens omkostnader och konstnärens arbetstid.
6. För att underlätta för arrangörer och konstnärer att teckna avtal har konstnärorganisationerna som är parter i ramavtalet gemensamt tagit fram en [MU-avtalsmall](#), ett så kallat normalavtal. Det finns också en mall för [budgetering av konstnärens medverkansersättning](#) liksom [arvodesrekommendationer](#) som tillämpas av de flesta seriösa aktörer²⁵.
7. Uppmuntra utställningsarrangörerna att kommunicera att de använder MU-avtalet, så konstnärer och allmänhet vet att kommunen tillämpar avtalet.
8. Etablera system för en kontinuerlig uppföljning av hur MU-avtalet tillämpas med särskild fokus på att professionella konstnärer även får betalt för sin arbetstid när de arbetar på uppdrag av utställningsarrangörer inom kommunens gränser. Det blir statistik som kan användas i den återkommande MU-barometern som Konstnärernas Riksorganisation gör med några års mellanrum.
9. Kommunen bör med viss regelbundenhet hålla MU-fortbildningar för kommunens politiker, tjänstemän, utställningsarrangörer och konstnärer. Konstnärernas Riksorganisation erbjuder skraddarsydda workshops och föreläsningar. Kontakta Konstnärernas Riksorganisation²⁶. Även regionernas konstkonsulenter kan arrangera

²⁵ Här finns allt MU-avtalsmaterial sammanställt, samt arvodesrekommendationer: <http://kro.se/mu-och-avtal>

²⁶ www.kro.se/kontakt

utbildningar om MU-avtalet, liksom Resurscentrum för konst (exempelvis i Norrbotten, Halland och Skåne).

Exempel och inspiration

Det finns flera exempel på hur olika aktörer bestämt sig för att göra skillnad. Här är några av dem:

Stockholm stad skrev i 2016 års budget in följande: ”Kulturnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen säkerställa att stadens samtliga förvaltningar och bolag tillämpar MU-avtalet och ersätter konstnärer för deras arbetstid.” Det innebär att även stadsdelarnas kulturhus och bibliotek ska tillämpa MU-avtalet, och att tillämpningen följs upp i revisionen.

Kulturnämnden i Västra Götalandsregionen har fattat beslut om att tillföra [en miljon kronor](#) i ett första steg för att stärka just medverkanssättningen i MU-avtalet. Ersättningen ska gå till konstnärer som ställer ut på museer och konsthallar med långsiktiga uppdrag från kulturnämnden. I nuläget innefattar detta Bohusläns museum, Borås konstmuseum, Dalslands konstmuseum, Lokstallet, Läckö slott, Nordiska Akvarellmuseet, Röda Sten Konsthall, Skövde konstmuseum, Textilmuseet och Västergötlands museum. Utställningsarrangörerna kan söka medel från regionen för att betala MU-avtalsenliga ersättningar.

Konsten är avhängig konstnärers villkor, något som **Konstfrämjandet** har arbetat för i 70 år. Inför år 2017 fattade organisationen beslut om att *minst 25 procent* av samarbetsprojektens budget ska gå till ersättningar för konstnärers arbete.

MU-barometern 2015 visar att **Skellefteå konsthall** placerar sig högt upp bland de kommunala konsthallar som har lite högre ersättningar till konstnärer. Sex procent av konsthallens totala kostnader går till utställande konstnärer vilket undersökningsåret gav en genomsnittlig ersättning på 30 000 per konstnär. I en egen liga spelar **Bildmuseet i Umeå**. Museet ersatte de utställande konstnärerna med i genomsnitt 115 000 kr, vilket motsvarar 2,4 procent av museets totala verksamhetskostnader.

Fakta och mer information om MU-avtalet

[Här finns allt material om MU-avtalet samlat](#)

[Den digitala MU-barometern 2015, där landets utställningsarrangörers listas utifrån tillämpningen av MU-avtalet](#)

[Konstnärernas Riksorganisations analys och rapport av MU-barometern 2015 med kärnfull fakta liksom råd och förslag lämpade för olika politiska nivåer](#)

[En sammanställning med 17 skäl för kommuner att tillämpa MU avtalet](#)

[Frågor och svar om MU-avtalet](#)

Område 3: Konstnärligt gestaltade livsmiljöer och enprocentregeln

”I ett samhälle med hårt tryck på produktion har konsten en viktig uppgift i att påminna oss om vår mänsklighet, att vi själva och även andra människor är sårbara. Konsten kan tillföra en poesi som är radikal för hur vi ser på världen och oss själva. Den offentliga konsten är enormt viktig just nu.”²⁷

Magdalena Malm, direktör för Statens Konstråd

Det offentliga rummet utgörs av bebyggelsen ute och inomhus, där allmänheten har tillträde. Dit räknas gator, torg och parker samt utrymmen i allmänna lokaler och lokaler för skola, vård och omsorg. De politiska församlingarna i kommunerna har det yttersta ansvaret för de offentliga rummen. Det kommunala planmonopolet ger kommuner rätten att bestämma hur mark inom kommunen ska användas, bebyggas och gestaltas.

Den offentliga konsten utgör en del av vår yttrandefrihet och är ett av våra mest tillgängliga kulturuttryck. För många barn är den offentliga konsten, exempelvis i en lekpark, ofta det första mötet med konstnärliga uttryck. Oavsett vilka vi är eller var vi bor, ska vi ha möjlighet att uppleva konst och konstnärligt gestaltade livsmiljöer. Med en av Konstnärsnämndens slutsatser i [Ingen regel utan undantag](#)²⁸: ”All offentlig verksamhet har ett ansvar för att den offentliga konsten integreras i samhällsmiljön”.

Konsten bidrar med en existentiell och humanistisk dimension till våra gemensamma livsmiljöer. Den kan slå broar mellan tid och rum, den kan tjänstgöra som samlade plats för erfarenheter av omvälvande händelser, ljusa som mörka, och den kan vara en del av det kollektiva minnet över älskade offentliga personer. Den kan väcka känslor och frågeställningar som inspirerar till samtal, den kan ifrågasätta normer och synliggöra maktstrukturer. Fantasi förenad med kunskap är en, för ett innovativt samhälle, oundgänglig kraft som kan tänka OM samhället, det vill säga i bemärkelsen ”så här skulle det också kunna vara”. Den offentliga konsten är och blir en del av vårt kulturarv, en markör för vilka uttryck och ideal som har rätt under olika tidsperioder.

För att skapa ett ekonomiskt utrymme för konst i planering och byggande av offentliga miljöer antogs genom ett riksdagsbeslut 1937, den så kallade enprocentregeln. Den föreskriver att minst en procent av byggkostnaderna vid ny- om- och tillbyggnation av fastigheter²⁹ och infrastruktur ska avsättas till byggnads- eller platsanknutna konstnärliga gestaltningar som utförs av professionella bild- och formkonstnärer. Enprocentregeln har haft stor betydelse för att offentliga byggnader och miljöer berikas med konst. Den har fått bred spridning och legitimitet genom att det är en tydlig och lättförståelig mekanism. Nu när det kommer göras stora investeringar i bostadsbyggande runt om i landet har enprocentregeln möjlighet att bidra till att våra gemensamma

²⁷ Intervju med [Magdalena Malm](#), direktör för Statens Konstråd

²⁸ Ingen regel utan undantag – Enprocentregeln för konstnärlig gestaltning av offentlig miljö, 2013

²⁹ Förutom villor och fritidshus.

livsmiljöer skapas med omtanke om hela människan och i överensstämmelse med den övergripande visionen om en hållbar utveckling. Insikten om konstens och konstnärers betydelse som medskapare av offentliga livsmiljöer har lett till att intresset för enprocentregeln växer. Ett tjugotal kommuner är på gång att anta enprocentregeln, stärka dess tillämpning eller utveckla rutiner för arbetet med regeln. Det framgår bland annat i [Årets konstkommuner 2017](#), en granskning av Konstnärernas Riksorganisation. Och bara det senaste året har enprocentregeln antagits eller stärkts i bland annat Vadstena, Borås, Tierp, Trelleborg, Luleå, Laholm och Östersund.

När Göteborg antog enprocentregeln 2013 kopplade man den till markanvisningar. På så vis delas ansvaret för de konstnärliga gestaltningarna mellan allmännyttiga bolag och privata exploatörer vilket borgar för konkurrensneutralitet mellan bolagen och att invånarna får likvärdig tillgång till offentlig konst. Stockholms läns landsting har en riktlinje om två procent av projektbudgeten.

På flera håll pågår en utveckling av arbetsprocessen kring enprocentregeln. Om konstnärer finns med redan från början av planeringsprocessen främjas en helhetssyn på planering och gestaltning, istället för att konsten blir ett tillägg i slutet av projektet. Västlänken³⁰ i Göteborg är ett sådant [exempel](#). Flera kommuner har börjat anlita konstnärer för att bidra med perspektiv och processer kring stadsplanering. När konstnären Kerstin Bergendal fick arbeta i en längre process med invånarna i Hallonbergen, ett område i Sundbybergs kommun, ledde det till att stadsplanen revs upp och skrevs om³¹. Konstnärer kan dessutom ofta, genom sin friare position, underlätta dialoger mellan andra yrkesgrupper.

Arbets sättet med integrerad gestaltning kräver en öppenhet och lyhördhet för alla deltagande parter. I samarbetet mellan kommuner, konstnärer, arkitekter och exploatörer är det viktigt att se till att konstens fria utrymme bibehålls och att enprocentens resurser oavkortat går till de konstnärliga gestaltningarna.

Processer måste utformas så att de inte utestänger stora delar av det samtida konstfältet vilket lätt blir fallet om de för hårt tvingas anpassa sig till invanda kommunala strukturer. Risken är, när så sker, att en föreställning av vad offentlig konst är reproduceras istället för att konstens förmåga att överraska, utmana och att förflytta gränser tas till vara. Det är lätt att tala med byggsidan om objekt; en skulptur, en relief på en vägg, en ljusinstallation i en markbeläggning. Men det är inte alltid den typen av gestaltningar konstnärer väljer att arbeta med om de själva får välja. Strukturerna för offentlig konst måste också tillåta kommunen att jobba med temporära offentliga verk.

30 www.statenskonstrad.se/konst/kronotopia

31 [Dokumentation av PARK LEK, ett flerårigt konstprojekt av Kerstin Bergendal, som ledde fram till en ny stadsplan i Hallonbergen](#)

Checklistan: Frågor för kommunen att se över

- Har kommunen fattat beslut om att kommunen *ska* tillämpa enprocentregeln för konstnärlig gestaltning som innebär att minst en procent av ny-, om- och tillbyggnationer av offentlig miljöer ska användas till offentlig konst?
- Finns det ett styr- och metoddokument för arbetet med den offentliga konsten och tillämpningen av enprocentregeln?
- Har man skrivit in enprocentregeln i ägardirektiven till de bolag som man äger/deläger?
- Har kommunen skrivit in enprocentsregeln i de styrdokument som rör stadsplaneringen och markanvisningar?
- Ställer kommunen krav på privata exploatörer/byggherrar att tillämpa enprocentregeln (till exempel genom markanvisningar, exploateringsavtal, bygglov och tomträttsavtal?)
- Finns en processansvarig för den offentliga konsten och deltar personer med konstnärlig expertis/kompetens i beslut som rör den offentliga konsten?
- Gör kommunen regelbundna inköp av konstverk från konsthallar, gallerier eller direkt av konstnärerna, så kallad "lös konst" (inte platsanknuten)?
- Finns det ett kulturpolitiskt anslag för offentlig konst i eftersatta områden där det inte byggs något nytt, och för att kunna arbeta med tillfälliga offentliga verk?
- Finns en plan för kommunikation av nya offentliga konstverk och för hur befintlig konst ska underhållas?

Fjorton steg för arbetet med den offentliga konsten

1. Fatta beslut om att enprocentregeln för konstnärlig gestaltning ska tillämpas av kommunen som en regel.
2. Ta fram ett styrdokument med metoder och riktlinjer för hur arbetet med enprocentregeln ska gå till och håll det levande inom kommunens förvaltningar.
3. Skriv in beslutet om enprocentregeln i de kommunala bolagens ägardirektiv.
4. Ambitionen att skapa konstnärligt gestaltade livsmiljöer behöver finnas med i hela den kommunala beslutsprocessen och inarbetas i plan- och styrdokument, såsom den långsiktiga visionen, översiktsplaner, exploateringsplaner, detaljplaner, i kommunens markanvisningspolicy och gestaltungsprogram. För att alla ska få likvärdig tillgång till konst och för att uppnå konkurrensneutralitet mellan privata byggherrar och allmännyttiga bostadsföretag, bör enprocentregeln kopplas till markanvisningar, exploateringsavtal, tomträttsavtal och bygglov (se exemplen vid Inspiration nedan).
5. Utse en processansvarig för enprocentregeln som ser till att få olika aktörer att samverka och att konstnärerna anlitas i början av planeringsprocessen. En processansvarig kan till exempel vara en handläggare med gedigen konstnärlig kompetens på kulturnämnden eller som i Stockholm där en speciell enhet, Stockholm

Konst, inrättats som är underställd kommunen (se nedan). Närvaron av konstnärlig kompetens kan ha en viktig roll i kommunikationen mellan olika grupper. Det kan handla om att skapa bilder av möjliga framtider och visa på rummets potential och därigenom skapa diskussioner om utformning av en miljö. Konstnären kan – i och med sin friare roll – mer förbehållslöst än andra aktörer bidra till att etablera dialoger som uppfattas som meningsfulla för alla som berörs.³²

6. Avgörande för att lyckas med enprocentregeln och skapa konstnärliga gestaltningar av hög kvalitet är att det inom kommunen finns en löpande dialog mellan ”teknisk” förvaltning såsom fastighetskontor, exploateringskontor och kulturförvaltning, så att de som ansvarar för enprocentregelns tillämpning kommer in tidigt i processen, både vid stadsplanering och vid enskilda bygg- och infrastrukturprojekt. Konstnärlig gestaltning behöver samspela med rumslighet, belysning, möblering, grönska, trafik och aktiviteter. Verksamheter som trafikkontor och parkförvaltning behöver också delta i samarbetet. Samverkan över förvaltningsgränserna är en förutsättning för att kommunen ska kunna bli en bättre beställare av gestaltungsuppdrag.³³ Processansvarig bör också ha ett uppföljningsansvar för hur enprocentregeln tillämpas inom kommunens gränser och återkoppla detta till nämnder och förvaltningar.

I Konstnärsnämndens rapport [Ingen regel utan undantag](#) (kapitel 6) ges exempel på hur samverkansråd kan se ut liksom hur själva arbetsprocessen kan gå till. Har kommunen inte tillgång till konstkonsult finns stöd att hämta från exempelvis Konstnärscentrum, Statens konstråd och regionens konstkonsulenter för att till exempel upphandla en konstkonsult³⁴. I bland annat Stockholm och Göteborg finansieras kringarbetet med att få till stånd de konstnärliga gestaltningarna med en liten del av enprocenten.

7. Enprocentregeln baseras på den totala byggkostnaden. Resursavsättningen till konstnärlig gestaltning skall till en början beräknas på projekteringskostnaden för att i slutänden räknas upp i relation till byggkostnaden. Budgeten för konstnärliga gestaltningar skall vara integrerad i byggprojektet. Om man inte budgeterar för konsten och konstnären från början blir det svårt och ibland omöjligt att hävda de perspektiven. Gör kommunen mindre till- och ombyggnationer kan enprocentpengarna fonderas för att användas till större konstnärliga gestaltningar.

8. Komplettera enprocentregeln med ett anslag från kommunbudgeten för underhåll av konst, inköp av lös konst, offentlig konst i områden som är konstnärligt eftersatta och till temporära offentliga verk.

9. För mindre kommuner där det byggs lite kan det finnas fördelar att lägga en procent av nettoinvesteringsbudgeten. Bygger exempelvis kommunen bara ett kraftverk och det i

32 http://www.statenskonstrad.se/wp-content/uploads/2013/12/konsten-att-gestalta-offentliga-miljoer_2013.pdf, s 20

33 Konstnärsnämnden rapport [Ingen regel utan undantag](#), sid 78

34 Konstkonsulenter arbetar med genomförandet av konstnärliga uppdrag, konstkonsulenter med jobbar på uppdrag av regionerna med att främja konsten på olika vis i sin region.

ett område där få människor rör sig, kan det vara bättre investerade pengar att göra konstnärliga gestaltningar där människor rör sig. Avsättningen bör då göras, om kommunen varaktigt vill garantera en samhällsutveckling med nya konstnärliga gestaltningar, innan medlen fördelas ut till nämnderna.

10. Det måste finnas riktlinjer för hur kommunen väljer att arbeta med inköp och upphandling av konst. Hänsyn ska tas till LOU. Sammanfattande information om vad som gäller finns i Konstnärscentrums rapport [Skåneprojektet](#), i Konstnärsnämndens rapport [Ingen regel utan undantag](#) (kapitel 7) och i [Kalmar läns riktlinjer för offentlig konst](#) (s 22). I skriften [Tävlingsrekommendationer](#) beskriver Konstnärernas Riksorganisation hur tävlingar som urvalsmetod för konstnärlig gestaltning kan gå till.

11. Offentlig konst behöver tas om hand. Det behövs riktlinjer för hur man ska gå tillväga vid förändringar av platsen där konsten finns, bland annat bör en dialog föras med konstnären när så är möjligt. Det måste vara tydligt vem som har ansvar för inventeringar och underhåll. Inventeringar kan också vara en del av att tillgängliggöra konstsamlingar och informera om nya verk. I Riksantikvarieämbetets rapport [Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst](#) beskrivs hur man på ett systematiskt sätt kan planera, genomföra och följa upp förvaltningen av den offentliga konsten.

13. Nyinköpta verk och dess upphovsperson bör presenteras på kommunens hemsida, gärna med en länk till konstnärens hemsida, och kommuniceras i externa och egna medier. Underlätta gärna för invånare och besökare att hitta till de offentliga verken genom en karta som visar vägen³⁵. Genom Bildupphovsrätt i Sverige kan man lösa [avtalslicenser](#)³⁶ som gör det smidigt att tillgodose konstnärers upphovsrätt.

14. En utveckling av enprocentregeln vore att även låta den gälla kommunens digitala offentliga miljöer.

Exempel, inspiration och aktörer

Göteborgs kommun har utvecklat ett [system](#)³⁷ för arbetet med enprocentregeln där bland annat förhållandet till privata byggherrar regleras; ”I samband med markanvisning bör fastighetsnämnden villkora denna med att exploatören tillämpar enprocentregeln “(sid 6). Här finns också den politiska processen beskriven som ledde fram till beslutet om enprocentregeln i Göteborg. Stockholm inspireras nu av Göteborg och ska pröva att ställa krav på offentlig konst i markanvisningar, vilket framgår av budgeten för Stockholms stad 2017³⁸.

I Tanums kommun har man sedan 2007 skrivit in i riktlinjerna för exploateringsavtal att ”Vid samhällsutbyggnad, både i kommunal och privat regi är det viktigt att exploatören/byggherren tar ansvar för miljön i det gemensamma offentliga rummet. Vid en exploatering skall kommunen i exploateringsavtalet ange ansvar och förutsättningar

35 www.goteborgkonst.com/webbvernissage/

36 www.bildupphovsratt.se/avtal-kommuner

37 www.goteborgkonst.com/wp-content/uploads/2013/06/TU-enprocentregeln-Goteborg.pdf

38 [Stockholms stads budget för 2017 \(PDF\)](#), sid 149

för konstnärlig utsmyckning.” Detta följer med när beslut fattas, som här i exploateringsavtalet för Kyrkonäs: ”I anslutning till eller på exploateringsområdet ska exploitören med någon form av bestående konstnärlig gestaltning bidra till att höja det allmänna estetiska värdet i området. Detta sker i samråd med berörd instans på kommunen.”³⁹

I **Kalmar läns [riktlinjer för offentlig konst](#)** står att kommuner bör skriva in i kontrakt med privata byggbolag att en procent av byggkostnaderna ska gå till offentlig konst (sid 11).

Stockholm läns landsting har en riktlinje om att [två procent ska gå till konstnärliga gestaltningar](#).

Förutsättningarna för offentlig konst är förstas speciella i **Stockholm** som tillhör de fem snabbast växande regionerna i Europa. Men hur man har organiserat arbetet med den offentliga konsten och enprocentregeln kan ändå tjänstgöra som inspirerande exempel. Här har en egen enhet, [Stockholm konst](#), inrättats med ansvar för enprocentregelns tillämpning. Stockholm konst tar hand om hela processen som leder fram till att ett nytt konstverk kommer på plats. Verksamheten omfattar nybeställningar av offentliga verk till gator, parker, bostadsområden och torg, och med inköp av konst som exempelvis placeras på arbetsplatser, förskolor, skolor och äldreboenden.

En väsentlig del i den process som tillämpas i Stockholm är den samverkan som sker mellan Stockholm konst och Exploateringskontoret. (Exploateringskontoret leder arbetet med genomförandet av de planer som rör den fysiska miljön i Stockholm, vilket innebär förvaltning, utveckling och exploatering av stadens mark.) Denna samverkan finns dokumenterat i ett av parterna upprättat PM undertecknad av exploaterings- respektive kulturdirektör. Vid halvårsvisa genomgångar informeras Stockholm konst om aktuella markanvisningsbeslut med preliminära tidsplaner och budget. Inför större exploateringsprojekt/-områden upprättas konstprogram. Området betraktas då som en helhet och det blir möjligt med en flexiblare användning av resurserna för konstnärlig utsmyckning. Den tidiga medverkan är en stor tillgång för att bättre möjliggöra integrering av konstnärlig utsmyckning och gestaltning i exploatering och byggnation.

I dokumentet [Offentlig konst i Kalmar län-policy och riktlinjer](#), finns rikligt med förslag på tillvägagångssätt för att skapa rutiner för arbetet med offentlig konst i kommuner.

[Offentlig konst i Kalmar län - policy och riktlinjer](#)

[Riktlinjer för Härnösands kommuns konstverksamhet och konstinköp](#)

39 KS § 263, Exploateringsavtal för Tanums 1:3 m.fl. Kyrkonäs
www.tanum.se/download/18.291d2aa150a94300da19340/1446201267616/Kommunstyrelsen+2015-10-28,+§§+252-281,+med+bilagor.pdf, §16

Fyrbodal kommunförbund har tagit fram ett [styrdokument](#) för gestaltning av offentliga miljöer som ger en flexibel modell för förbundets 14 kommuner att anta och anpassa.

I Riksantikvarieämbetets rapport [Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst](#) beskrivs hur man på ett systematiskt sätt kan planera, genomföra och följa upp förvaltningen av den offentliga konsten. Dessa riktlinjer kan användas av exempelvis kommuner och landsting, eller andra aktörer i förvaltande position.

[Konsten att gestalta offentliga miljöer](#), en gemensam publikation av Statens konstråd; Boverket; Riksantikvarieämbetet och Arkitektur-och Designcentrum. Myndigheterna undersökte tillsammans med ett stort antal offentliga och privata aktörer liksom olika yrkesgrupper metoder för samverkan vid 13 olika gestaltungsprojekt under åren 2010–2014.

Konstnärsnämndens rapport [Ingen regel utan undantag](#).

Här finns Konstnärscentrum Syds rapport om [Skåneprojektet](#) som handlar om enprocentsregeln. Konstnärscentrum Syd sammanställde våren 2017 [en rapport](#) över en enkät om hur samtliga kommuner i Skåne tillämpar enprocentsregeln.

Behöver du nå ut med gestaltungsuppdrag? Genom [Konstnärernas Riksorganisations](#) och Bildupphovsrätt i Sveriges gemensamma nyhetsbrev når du de flesta konstnärerna i landet.

[Konstnärscentrum](#) (i fem regioner) erbjuder offentliga och privata uppdragsgivare information, förmedling av konstnärer och annat som berör konstnärlig gestaltning.

[Konstkonsulenterna i Sverige](#) jobbar också ofta med rådgivning kring upphandling av konst.

Region Norrbotten har inrättat ett [Resurscentrum för konst](#) som har en rådgivande roll gentemot uppdragsgivare och konstnärer i frågor om upphandling av konst.

Område 4: Kurser, folkbildning och utbildning

”Det finns en positiv växelverkan mellan det breda och det professionella utövandet, och båda delar måste få utvecklas i samspel med varandra. Eftersom kultur hör intimt samman med bildning och intellektuell utveckling är kulturen och estetiken en viktig del av varje barns skolgång.”

ur regeringens höstbudget 2016 ⁴⁰

”Att jag valde konstnärsvägen berodde på den tilltro som visades mig i klassrummet. Kreativiteten har sedan hjälpt mig att utforska, uttrycka, tycka om att vara muslim, svensk och konstnär, att få vara komplex. Konsten har gett mig redskap att undersöka min identitet. Fler borde få möjlighet att hitta den egna rösten.”

[Saadia Hussain](#), konstnär

Artikel 31 i FN:s Barnkonvention ger barn ”rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet” och slår fast att alla barn ska ha samma tillgång till kulturell och konstnärlig verksamhet. Målen för den nuvarande kulturpolitiken bygger på propositionsförslaget *Tid för kultur*⁴¹ (2009) som har tagit intryck av Barnkonventionen:

”Kulturpolitiken bör ge förutsättningar för att barn och unga i hela landet har tillgång till ett kulturutbud och kulturella aktiviteter som präglas av mångfald och hög kvalitet. Genom att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande kan barn och unga behålla och utveckla sin fantasi och sitt självständiga tänkande. Kulturella aktiviteter ger barn och ungdomar utrymme att utbyta tankar och använda sin kreativitet i gemenskap med andra. Att lära känna kulturarvet och förstå historiska sammanhang stärker barns och ungas identitet och ger perspektiv på tillvaron. De som i unga år upplever och skapar kultur bygger en grund för att även senare i livet kunna tänka i nya banor. Att som ung ha tillgång till och kunna använda sig av sin kreativitet och sina kulturella uttrycksätt är därför av stor betydelse även ur ett samhällsperspektiv.”

[Kulturskolerådets](#) sammanställning av statistik kring Kulturskolan visar att det år 2015 var tretton kommuner som slopat terminsavgiften. Dessa var Boden, Degerfors, Hudiksvall, Härjedalen, Luleå, Ragunda, Skinnskatteberg, Strömsund, Svenljunga, Sundsvall, Åre, Älvkarleby och Örnsköldsvik. I dessa kommuner ökar barns tillgänglighet till kultur och det egna skapandet.

Även studieförbund och folkhögskolor spelar en viktig roll i att sprida kunskap om konst- och kultur, och att möjliggöra för människor att själva pröva konstnärliga uttrycksformer.

Stockholms stad har en ambitiös handlingsplan med målsättningar för barns och ungdomars rätt till att ta del av och utöva kultur och konst. Barn och unga i stadens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor ska få uppleva och skapa konst i möte med professionella kulturutövare som en integrerad och kontinuerlig del i vardagen. Estetiska läroprocesser ska användas för att stödja barnens lärande och utveckling som ett led i

⁴⁰ [Statens budget 2016](#), utgiftsområde 17 sid 28

⁴¹ [Tid för kultur](#)

skolans demokratiuppdrag. Utbildningsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna har ett gemensamt ansvar för att skapa strukturer för dialog och samverkan mellan förskolan, grundskolan gymnasiet och det professionella kulturlivet. En speciell plattform - [Kulan](#) - har skapats som en mötesplats för samverkan mellan förskolan, skolan och kulturlivet.⁴²

Kulturskolerådet har gett ut en förstudie om en pedagogisk vidareutbildning av personer med konstnärlig utbildning. Den finns [här](#)⁴³.

Checklistan: Frågor för kommunen att se över

- Erbjuds elever i förskolan och på fritids verksamhet med bild och form?
- Erbjuds grundskoleelever i kommunen skapande skola-projekt inom bild och form?
- Erbjuder kommunen kulturskola inom bild och form?
- Anlitas yrkesverksamma konstnärer i verksamheterna ovan?
- Är kulturskolan tillgänglig även för socioekonomiskt svagare grupper?
- Erbjuder kommunens gymnasier estetiska programmet och estetiska ämnen som tillval?
- Erbjuder skolorna i kommunen den pedagogiska personalen kurser som fördjupar kunskapen om estetiska lärprocesser?

42 <http://www.stockholm.se/KulturFritid/Stod/KulturBoU/Kultur-i-ogonhojd/>

43 www.kulturskoleradet.se/sites/default/files/atoms/files/forstudie_-_vidareutbildning.pdf

Område 5: Goda konstnärliga förutsättningar

”Vidare ska stater stimulera offentlig och privat efterfrågan på produkterna av den konstnärliga aktiviteten för att öka möjligheterna till betalt arbete för konstnärer, bland annat genom att ge bidrag till konstinstitutioner, uppdrag till enskilda konstnärer eller till dem som organiserar konstnärliga evenemang, och genom att upprätta konstfonder.”⁴⁴

UNESCO, FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur

”Vad är den viktigaste frågan för svenskt konstliv de kommande åren? Det viktigaste är nu som alltid att landets konstnärer får möjlighet att utveckla sina konstnärskap.”⁴⁵

Daniel Birnbaum, överintendent vid Moderna Museet

Ett rikt och inkluderande konstliv förutsätter att det finns verksamma konstnärer i kommunen. De kan vara inspiratörer och förebilder för kommuninvånarna, särskilt för barn och ungdomar, och de kan vara skapare och medskapare av konstnärliga och kreativa verksamheter inom kommunens olika ansvarsområden.

Hälften av Sveriges konstföreningar har gått i graven under 2000-talet, vilket har haft betydelse för många bildkonstnärers och konsthantverkares försäljning. Det är ett av flera skäl till att det är svårt att försörja sig på den konstnärliga verksamheten. Vill samhället ha ett vitalt konstliv är det avgörande att så många konstnärer som möjligt kan utveckla sitt konstnärskap under ett helt yrkesliv. Konstnärlig utveckling tar tid och måste uppmuntras av samhället. Därför bör även kommuner bidra till att skapa förutsättningar för bild och formkonstnärer (det vill säga bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare med flera) att vara yrkesverksamma. Offentliga inköp av konst och konsthantverk, konstnärliga gestaltungsuppdrag, formgivningsuppdrag, konstprojekt, konstnärsanknutna uppdrag, utbildningsverksamhet (exempelvis inom ramen för Skapande skola och Kulturskolan), bildupphovsrättsersättningar, konstkonsulentverksamhet, arbetsstipendier, ateljéstöd, offentliga inköp av presenter och gåvor från bild- och formkonstnärer – kommunen har många möjligheter att stärka konstnärernas ekonomiska förutsättningar att vara yrkesverksamma.

”För att medborgare ska kunna möta någon kvalitativ konst i staden måste den förstas produceras, tänkas ut och arbetas fram någonstans. Den platsen är för konstnärer, konsthantverkare, fotografer och många andra kulturskapare synonymt med ateljén.”⁴⁶, skriver Robert Stasinski i en utredning (2016) om hur ateljéstödet i Stockholm fungerar. Hans förslag på förändringar bör kunna vara av värde för alla kommuner som vill skapa goda förutsättningar för konstnärligt skapande. Den innehåller en omvärldsanalys och belyser hur villkoren för det konstnärliga utövandet förändrats och hur förutsättningarna ser ut idag.

44 Unescos inlaga till samrådet om rätten till konstnärlig frihet.

45 www.modernamuseet.se/stockholm/sv/2016/05/20/tre-ar-till-med-daniel-birnbaum/

46 Robert Stasinski, [Bland ramar, höljen och gränser](#) (2016)

Boendemiljöer blir intressantare och mer levande om där finns en blandning av verksamheter. Både när nya områden byggs och när gamla omvandlas behöver lokala kulturhus, ateljéer, gallerier och hantverkslokaler finnas med i stadsutvecklingen. Kreativa näringar gynnas av klusterbildningar. I konstnärligt inriktade kollektivverkstäder finns möjlighet att arbeta med uttryck som kräver stort utrymme, specialutrustning liksom tunga maskiner och ugnar. [Konstnärernas kollektivverkstäder](#), KKV, är riksorganisationen för de konstnärliga kollektivverkstäderna i Sverige och organiserar 25 verkstäder.

Resurscentra och resursplattformar som sammanlänkar en mångfald av aktörer och underlättar för konstnärer att vara verksamma är del av den kulturella infrastruktur som bidrar till en livaktig konst- och kulturscen i en kommun. [Här är ett exempel hur Malmö synliggör olika aktörer](#). Resurscentrum för konst och Konstkonsulenterna i Sverige har i sina uppdrag att jobba med fortbildning för professionella konstnärer. Kommunerna kan vara med och satsa pengar på dessa verksamheter så att där finns medel till att arrangera fortbildningar, exempelvis resebidrag för konstnärerna som bor på mindre orter och måste ta sig till huvudorten i regionen. Kommunerna saknar ofta denna kompetens och kan i dessa fall samverka med regionerna.

Checklistan: Frågor för kommunen att se över

- Vet kommunen vilka konstnärer som är verksamma i trakten?
- Synliggör kommunen de bild- och formkonstnärer som är verksamma i kommunen?
- Använder sig kommunen av konstnärlig kompetens genom att anlita konstnärer i olika uppdrag för sin verksamhet och i besluts- och referensgrupper?
- Tillämpas MU-avtalet vid utställningar och ersätts konstnärers arbetstid?
- Använder sig kommunen av Konstnärernas Riksorganisations arvodesrekommendationer för konstnärers ersättningar⁴⁷?
- Har kommunen någon form av projektstöd, verksamhetsstöd, resestöd eller stipendier som årligen delas ut till bild- och formkonstnärer?
- Ger kommunen någon form av stöd till bild- och formkonstnärers ateljéer och kollektivverkstäder?
- Erbjuder kommunen någon form av fortbildningskurser för konstnärer?
- Har kommunen tecknat ett avtal med Bildupphovsrätt i Sverige som reglerar användandet av konstbilder på webb, i sociala medier och i trycksaker?
- Har kommunen en policy för att köpa konst och konsthantverk till jubilarer, för avtackningar och som presenter?
- Har kommunens olika arbetsplatser egna konstföreningar?
- Är kommunen intresserad av att bli en fristad för en hotad konstnär?

⁴⁷ <http://kro.se/mu-och-avtal>

Tretton steg för att skapa goda konstnärliga förutsättningar

1. Är kommunen liten till invånarantal går det att samverka med grannkommuner och söka stöd av regionförbundet/landstinget för att utveckla ett ramverk som skapar goda konstnärliga förutsättningar. Regionens konstkonsulenter kan sannolikt hjälpa till. Man kan också vända sig till Konstnärscentrum, Konsthantverkscentrum och eventuella Resurscentrum för konst.
2. Kartlägg vilka bild- och formkonstnärer som är yrkesverksamma i kommunen och för en dialog med dem om hur förutsättningarna för konstnärligt skapande kan förbättras. Det kan utmytna i en handlingsplan som stimulerar konstnärlig verksamhet i kommunen.
3. För att garantera skäligena villkor har Konstnärernas Riksorganisation tagit fram arvodesrekommendationer, som följs av de flesta inom konstfältet. Du hittar dem här: <http://kro.se/mu-och-avtal>. Det är viktigt att bild- och formkonstnärer även ersätts när kommunen vill anlita deras kompetens i möten med olika syften.
4. Projektstöd, verksamhetsstöd, och stipendier till konstnärer är vanligt förekommande i många kommuner för att uppmuntra konstnärlig produktion och utveckling. Exempelvis Mölndal delar årligen ut [olika stipendier](#). Kommunen kan också utse årets konstnär efter en nomineringsrunda och tilldela denne ett stipendium.
5. Är ateljéer/arbetslokaler en utmaning för konstnärer i kommunen? Fråga konstnärerna och gör en inventering av lokaler lämpade att använda för ateljéer och större verkstäder.
6. Det finns två typer av ateljéstöd, subventionerade hyror i kommunala fastigheter alternativt ekonomiskt stöd. Ta gärna vara på erfarenheter från andra kommuner för att utveckla ett system med tydliga kriterier för hur subventionerade ateljéer och ateljéstöd kan fördelas med målsättning att både ge långsiktighet och också underlätta etablering för nya konstnärer och ökad rörlighet. Det pågår en utveckling mot att fler kommuner skapar system för subventionerade ateljéer. I Uppsala tillsattes en utredning⁴⁸ som ledde fram till att kommunen införde ateljéstöd och tog fram [riktlinjer](#) för ateljéstöd. Värmdö antog ett ateljéstöd för ett par år sedan. Örebro har haft ett [ateljéstöd](#) en längre tid. [Stockholm](#) har sedan länge haft system för fördelning av ateljéer och ateljéstöd men har nyligen utfört en genomlysning av läget i rapporten, som nämndes ovan, och genomfört förbättringar. I många fall är det konstnärerna själva som organiserar en ateljéförening och hyr lokaler av kommunen, inte sällan till en kulturpassad hyra. Det finns också ett par exempel där stadens fastighetskontor har gått in och skött förhandlingarna med privata fastighetsägare och genom sin högre kreditvärdighet kunna pressa hyrorna,

48 www.kro.se/node/1958

samtidigt som man bistått ateljéföreningen med kompetens som fastighetsskötsel. Läs om Årstaberghsmodellen [här](#)⁴⁹.

7. För att driva och utveckla kollektivverkstäder är stöd och finansiering från offentligt håll ofta en förutsättning. Kollektivverkstädernas verksamhet är bred och vänder sig till stora grupper inom bild- och formkonsten vilket gör att anslagen som fördelas har möjlighet att komma många utövare till godo.⁵⁰ [Konstnärernas Kollektivverkstäder Riksorganisation](#) är experter på området. Västra Götalandsregionens kulturnämnd beviljade nyligen Konstnärernas kollektivverkstad i Bohuslän en miljon kronor för att bygga nya ateljéboenden⁵¹.

8. Genom samverkan med regionförbundet och andra aktörer som Konstnärernas Riksorganisation, regionens konstkonsulenter, Konstnärscentrum och eventuella Resurscentrum i regionen kan kommunen erbjuda konstnärer kompetensutveckling inom områden som efterfrågats av yrkesverksamma konstnärer i kommunen. Det kan till exempel gälla MU-avtalet, gestaltungsuppdrag, metodutveckling, administration och förhandlingskompetens.

9. Inspireras gärna av andra kommuner som aktivt synliggör traktens konstnärer för invånare och besökare. Finns det ett intresse bland konstnärerna kan kommunen lista yrkesverksamma på sin hemsida. Haparanda har listat alla sina offentliga verk på sin webbsida. Kommunen kan också se potentialen i att synliggöra konstrundor, ateljébesök (Gotland är ett bra exempel), den offentliga konsten.

10. För att återge konstverk och konstnärliga gestaltningar på kommunens interna och externa webbplatser, i appar eller trycksaker krävs det nästan alltid ett tillstånd av upphovspersonen. Konstnärers rätt till inflytande och ersättning när verken används är reglerad i Upphovsrättslagen. För kommuner som satsar på kultur och kostnadseffektivt vill publicera konst på webben, i trycksaker eller digitalisera sin konstsamling har [Bildupphovsrätt](#) skapat fördelaktiga avtal. Med en avtalad bildlicens betalar man ett fast belopp per år för att använda obegränsat med bilder till ett mycket lägre pris än den kostnad det innebär att söka tillstånd för varje bild, vilket även kräver en del administrativa insatser och koll från kommunens sida. Det går dessutom att utöka ett avtal så att även de kommunala museerna ingår. Läs mer [här](#).⁵²

11. Kartlägg inom vilka områden som kommunen behöver konstnärlig kompetens och anlita konstnärer. Det kan handla om konstnärliga gestaltningar, stadsutveckling, planerings- och processfrågor, skapande skola/kulturskolan, utbildning/fortbildning, besluts- och referensgrupper, projektutveckling inom kulturområdet.

49 <http://kro.se/Arstaberghsmodellen>

50 Region Skåne, [Förstudie](#) om en samordnande resursplattform för bild-och formkonsten (2012), sid 11

51 <http://news.cision.com/se/vgr-kultur/r/kulturnamnden-sakrar-bygge-av-ateljeboenden.c2139727>

52 <http://www.bildupphovsratt.se/avtal-kommuner>

12. Allt fler kommuner köper konst och konsthantverk som presenter, priser och vid avtackningar av jubilarer. Det är ett populärt sätt att visa uppskattning och att sprida kännedom om verksamma bild och formkonstnärer i kommunen. Redan på 90-talet började Umeå göra detta som ett alternativ till en guldklocka eller en kristallvas. Idén har spridit sig i landet, bland annat till Örebro län och till Dalarna. Konst i Dalarna arrangerar tillsammans med Dalarnas landsting en årlig samlingsutställning, [Jubilarens val](#), med flera hundra konstverk.

13. Kommuner kan också bli [fristäder](#) för förföljda och hotade konstnärer i omvärlden. I Sverige har bland andra Konstnärernas Riksorganisation och Kulturrådet drivit frågan om att utvidga fristadsbegreppet från att enbart gälla de som hotats och förföljts för sina ord - det vill säga författare, journalister och serietecknare - till att även gälla andra konstområden. År 2015 blev [Gävle](#) kommun världens första fristad för en förföljd bildkonstnär. Nätverket [ICORN](#), International Cities Of Refuge Network, samordnar fristadsarbetet. [Här](#) finns en handbok⁵³ för fristäder.

Ett annat initiativ är [UNICORN](#) - Artist in Solidarity - med syftet att ge skydd och arbetsmöjligheter till förföljda konstnärer. Det är ett nätverk som startades av konstnärer och kulturarbetare med säte i Malmö 2010. I nätverket ingår Inter Arts Centre, IAC, en plattform för konstnärlig experimentverksamhet, anknuten till Lunds universitet.⁵⁴

53 www.kulturradet.se/Documents/Verksamhet/Fristader/fri_inlaga_web.pdf

54 www.iac.lu.se/unicorn-artists-in-solidarity/

Område 6: Finansiering och budgetering

”... spendera pengar på kultur är ingen lyx utan en sund investering, och inte bara för en avlägsen framtid. Kultur är inte ”trevligt att ha”, utan något som är ”nödvändigt att ha”⁵⁵.

Manuel Barroso, Europakommissionens ordförande

”En reflektion som ligger nära till hands är hur oekonomisk underfinansiering är. Inte bara hindrar den verksamheten i fråga från att utveckla sin hela potential. Den innebär ett slösaktigt underutnyttjande av de medel som ändå satsas”⁵⁶

Mikael Löfgren, författare

Med tanke på att citatet av Mikael Löfgren är taget ur en rapport som handlar specifikt om samtidskonsthallar kan det vara intressant att se hur en konsthall kan bidra till en hel region. Enligt en studie från Göteborgs universitet genererar Nordiska Akvarellmuseet på Tjörn ett samhällsekonomiskt värde som är 20 gånger större än de offentliga bidrag museet får.

Men citatet av Löfgren har också en generell relevans. Det är viktigt att se hur olika budgetposter kan förstärka varandra så att olika verksamheter kan förverkliga så mycket som möjligt av sin potential. En transparent budget och ekonomi kan därför också medföra viktiga demokratiska diskussioner som kan leda till oväntade synergieffekter.

Checklistan: Frågor för kommunen att se över

- Finansierar kommunen en konsthall och stödjer fria eller konstnärsdrivna arrangörer?
- Budgeteras MU-avtalet, inklusive arbetstid för utställande konstnärer?
- Finns en MU-avtalspott från vilken utställningsarrangörer inom kommunens gränser kan söka medfinansiering för avtalsenliga ersättningar till konstnärer?
- Avsätts medel för regelbundna inköp av ”lös” konst, underhåll av den offentliga konsten och för tillfälliga konstverk i de offentliga rummen?
- Avsätts en procent av kommunens bygginvesteringar i konstnärliga gestaltningar?
- När kommunen anlitar konstnärer, även i olika arbets- och dialogmöten, arvoderas de med Konstnärernas Riksorganisations arvodesrekommendationer⁵⁷?
- Avsätts medel för fortbildning av personal som på olika vis arbetar med konst inom kommunen? Budgeteras det för årliga workshops och fortbildningar avseende den samtida konsten, enprocentregeln för konstnärlig gestaltning och MU-avtalet? Utbildningar som riktar sig till konstnärer, tjänstemän, politiker, byggherrar, fastighetsägare, utställningsarrangörer på kommunal nivå.

55 http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-872_en.htm

56 [Inga undantag](http://www.tenstakonsthall.se/uploads/130-Inga_undantag_.pdf), sid 31, http://www.tenstakonsthall.se/uploads/130-Inga_undantag_.pdf

57 <http://kro.se/mu-och-avtal#arvoden>

- Finansierar kommunen projekt- och verksamhetsstöd, konstnärstipendier samt stöd till ateljéer och kollektivverkstäder?
- Avsätts medel för en bild- och formkonsulent, alternativt bidrar kommunerna till de regionala inrättningarna som tillhandahåller konstkonsulenter?
- Budgeterar och redovisar kommunen på ett sätt som synliggör konstnärernas ersättningar, även i relation till hela kulturbudgeten?
- Framgår det av kulturbudgeten hur stor andel som går till konstverksamheter som ligger utanför de etablerade institutionerna?
- Synliggörs fördelningen av resurser mellan de olika konst- och kulturformerna?

Mer information och inspiration

Här finns Konstnärernas Riksorganisations sammanställning "[Bild- och formkonsten i siffror](#)"⁵⁸.

[Kulturanalys rapport Samhällets utgifter för kultur 2014 – 2015](#)⁵⁹.

Stockholms kulturförvaltning har varje år sedan mitten av 1990-talet, med några års uppehåll, sammanställt en [kulturrapport med statistik](#)⁶⁰ och aktuell information om stadens kulturliv.

"Om man förutsätter att vi tänker med språket så är konst ett sätt att tänka på saker man inte har något annat språk för."

Ernst Billgren, konstnär

"Jag använder mina erfarenheter, men inte för att berätta om mig själv utan för att berätta om en struktur, och komma nära någonting som fångar vårt samhällsklimat."

Anna Odell, konstnär

58 <http://www.kro.se/node/4368>

59 <http://www.mynewsdesk.com/se/kulturanalys/pressreleases/ny-statistik-hur-utvecklas-de-offentliga-anlagen-till-kultur-1605923>

60 <http://www.stockholm.se/KulturFritid/Stod/Kulturrapport-2017/>